

FINNMARKSKOMMISJONENS RAPPORT FOR FELT 2- NESSEBY

Tana Bru, 13. februar 2013

v/ kommisjonsleder

Jon Gauslaa

Grunnlaget for konklusjonene

- Feltet omfatter all FeFo-grunn (**ikke** privat grunn) i Nesseby. Det ble utlyst 26. februar 2009 i samsvar med reglene i finnmarksloven §§ 30 og 31.
- *Muntlige kilder*: Folkemøter, høringsmøter, befaringer, partsmedvirkning, interesserepresentanter.
- Kommisjonen har gjennomført sakkyndige utredninger:
 - feltutredning om bruk og rettsoppfatninger (februar 2011)
 - Tematiske utredninger (allmennhetens ressursbruk, sjølaksefiske generelt og i feltet, rettshistorie)
- Arkivundersøkelser (FeFo, statsarkivet, Riksarkivet, private arkiver, biblioteker).
- Andre kilder (historisk litteratur, bygdebøker, rettspraksis, tidligere utredninger om lokal bruk, juridisk litteratur).

Grunnlaget for konklusjonene

Den innhentede informasjonen har dannet grunnlaget for kommisjonens vurdering av:

- hvilken bruk har vært utøvd i feltet (varighet, omfang, innhold, sammenheng, eksklusivitet/dominerende)?
- hvilke rettsoppfatninger har bruken vært et utslag av, og hvilke rettsoppfatninger har den gitt opphav til?

Konklusjonene bygger på gjeldende rettsprinsipper om rettserverv med grunnlag i langvarig bruk

- alders tids bruk, hevd, lokal sedvanerett, festnede forhold. De nevnte ervervsgrunnlagene stiller krav om:
 - *langvarig og sammenhengende bruk av et visst omfang, som må bygge på en beskyttelsesverdig oppfatning om at bruken er utslag av en rettighet (god tro).*

Oversikt over konklusjonene

Den generelle rettighetssituasjonen i feltet

- Finnmarkslovens rettighetsregulering stadfester/lovfester befolkningens opprinnelig rettigheter i feltet.

Fem saker om erverv av kollektive rettigheter er vurdert

- *Reinbeitedistrikt 5/6D*; eiendomsrett til all FeFo-grunn i Nesseby
 - ikke eiendomsrett, bruksrett stadfestet i samsvar med reindriftsloven.
- *Nesseby bygdelag, Vestre Jakobselv utmarkslag, Sørsiden bygdelag*; bruksrett til ulike deler av kommunens areal
 - Folk som sogner til vedkommende bygdelag har andel i den kollektive bruksretten som gjelder for folk i Nesseby (og nærliggende områder).
- *Tana- og omegn sjølaksefiskerforening*; diverse om sjølaksefiske
 - Kravet faller delvis utenfor mandatet (regulering av fisketider mv.), men finnmarksloven stadfester en opprinnelig rett (dissens 4-1)

Oversikt over konklusjonene

Fire saker om erverv av individuelle rettigheter er vurdert

- *Ellen Marie Store-Olsen*, eiendomsrett til hyttetomter vest for Vesterelva (hytter oppført i den tro at de sto på egen eiendom)
 - Medhold. Vilkårene for grensehevd anses oppfylt
- *John Georg Dikkanen m/familie*, eiendomsrett til grunnstykke ved Lausklubben der man i dag har feste på laksehytte mv.
 - Ikke medhold i eiendomsrett, men familien har hevdet bruksrett som innebærer rett til feste av 4 dekar mot avgift (dissens 4-1)
- *Asbjørg Store Jakola/Leif Jørgen Store*, særlig/eksklusiv bruksrett til område ved Suolojávri
 - Ikke medhold, men andel i alminnelig rett
- *Vigdis Siri*; rett til enkel hytte/gamme i Čoskajeaggi der familien tidligere har hatt et enkelt byggverk
 - Medhold. Hevdsvilkårene anses oppfylt.

Spørsmål behandlet uavhengig av krav

Kommisjonen skal etter finnmarksloven § 33 bokstav a), jf. § 32 uttale seg om hvem eier grunnen i feltet, og hvilke bruksretter som gjelder der uavhengig av fremsatte krav

- Derfor er den kollektive rettighetssituasjonen i feltet behandlet og vurdert generelt i rapportens kapitel 8.
- En slik vurdering er også påkrevd for å ta stilling til spørsmålet om erverv av eventuelle særlige rettigheter ut over dette

Spørsmål om mulige *individuelle rettighetserverv* som ikke er brakt inn for kommisjonen, er ikke vurdert

- En del slike spørsmål er ikke egnet for behandling i kommisjonen (f.eks. grensedracting mellom tidligere utmålte eiendommer og FeFo-grunn) , jf. finnmarksloven § 30 tredje ledd
- Spørsmål som kommisjonen ikke har behandlet kan reises for de alminnelige domstolene

Nærmere om konklusjonene

Eiendomsrett (rapportens kapittel 7 og 8)

- Den grunnen som ble overdratt til FeFo fra Statskog ved finnmarkslovens ikrafttreden utgjør noe under 1400 km²
- Grunnen er eid av FeFo med unntak av det arealet der hyttene til Ellen Marie Store-Olsen er oppført.
- Reindriftens krav om *eiendomsrett* til FeFo-grunnen i Nesseby har ikke ført frem, men reindriften har bruksrett.
 - Vilkåret om eksklusiv/dominerende bruk er ikke oppfylt.
 - Andre har også brukt området. Staten har disponert som grunneier siden 1830-tallet. FeFo har nå trådt inn i statens gamle posisjon.
 - Det har ikke over tid eksistert noen rettsoppfatning blant reineierne om at de er grunneiere.

Nærmere om konklusjonene

Reindriftsrett (rapportens kapittel 7)

- Det er ervervet en alminnelig bruksrett til reindrift i feltet med grunnlag i alders tids bruk, jf. reindriftsloven § 4
 - Retten kan utøves innenfor de rammene som følger av reindriftsloven
 - Retten er – som andre bruksrettigheter – beskyttet mot opphevelser og omfattende innskrenkninger
 - Siidaandelshaverne i distrikt 6/5D har andel i bruksretten innenfor distriktsgrensene
 - I den grad utøvere tilhørende andre distrikter (5C, 7) har bruksområder i felt 2, gjelder det samme for disse

Nærmere om konklusjonene

Bruksrett (rapportens kapittel 8)

- Lokalbefolkningen i feltet har kollektive bruksrettigheter til bl.a. bufebeite, hogst, jakt, fangst og fiske, og multeplukking
 - Finnmarksloven stadfester/kodifiserer rettigheter som var etablert før staten begynte å regulere dem på 17- og 1800-tallet
 - Rettighetene har et selvstendig rettsgrunnlag, og er på samme måte som reindrifftsretten beskyttet mot opphevelser og sterke innskrenkinger (Grl § 105).
 - Rettighetene må – som i dag – utøves innenfor de rammene som følger av finnmarksloven og annen relevant lovgivning.
 - Bruksretten har et *dobbelt rettsgrunnlag*; rettsdannelse/retts-erwerb med grunnlag i langvarig bruk og finnmarksloven.
 - Rettstilstanden er allmenningsliknende (bruksrettigheter ligger til lokalbefolkningen, eiendomsretten til grunnen ligger til andre; i statsallmenningene til staten; i Nesseby til FeFo).

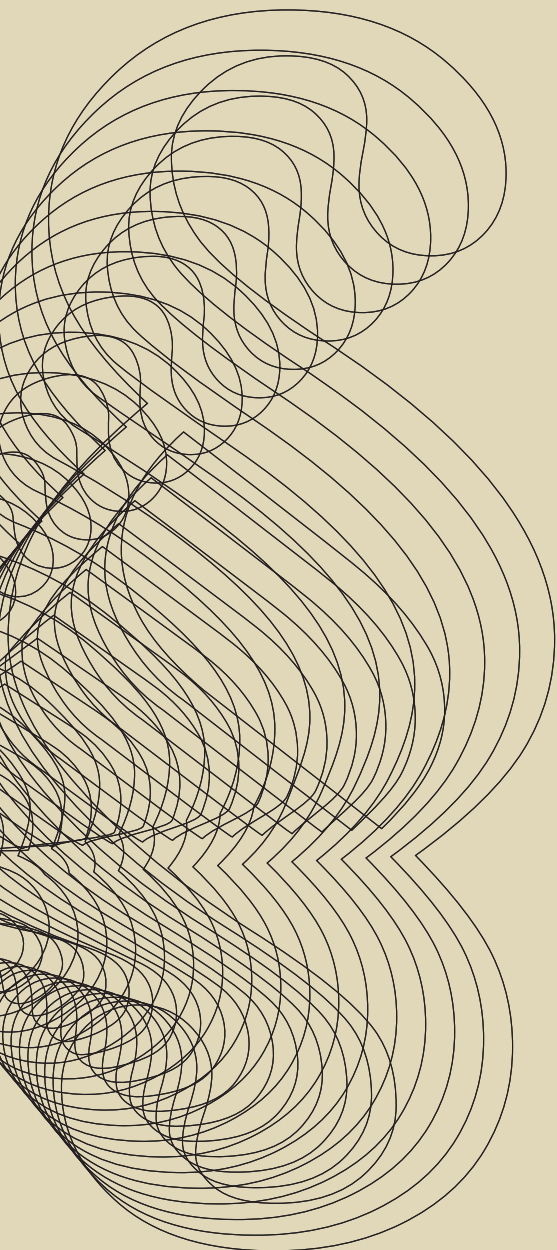

Nærmere om konklusjonene

Bruksrett (rapportens kapittel 8)

FeFo disponerer over rettighetene i medhold av finnmarksloven.

- FeFo kan ikke disponere på en måte som fortrenger de lokale brukerne fra deres tradisjonelle bruks- og høstingsområder.
 - Dette gjelder særlig bruk som utøves med utspring i lokale bygdesamfunn i de områdene hvor befolkningen i disse bygdene tradisjonelt har høstet av utmarksressursene.
- Den øvrige befolkningens rettigheter i feltet (fylkets innbyggere, andre) har kun sitt grunnlag i loven, og har ikke samme rettslige vern som den lokale bruken
 - Den bruken som kun har grunnlag i loven må stå tilbake for den lokale bruken ved ressursknapphet (prinsippet samsvarer med FeFos strategidokument, 1. april 2011).

Nærmere om konklusjonene

Lokale foreninger/bygdelag (rapportens kapittel 9)

- Nesseby bygdelag, Vestre Jakobselv utmarkslag og Sørsiden bygdelag har krevd anerkjent erverv av kollektive bruksrett (ikke eiendomsrett) til deler av Nesseby
 - De har fått medhold i den forstand at befolkningen i de områdene foreningene representerer har andel i den generelle kollektive bruksretten i Nesseby
 - Den personkretsen foreningene representerer har innenfor sine respektive områder ikke ervervet særlige eller eksklusive rettigheter, ut over andelen i den generelle retten
 - Også personer bosatt i områder utenfor Nesseby, hvor befolkningen har brukt og bruker visse deler av FeFo-grunnen i Nesseby, kan ha del i her etablerte lokale rettighetene.
 - Vestre Jakobselv er et eksempel på dette (har tradisjonelt brukt området vest for Jakobselv og ca. 5 kilometer inn i Nesseby)

Nærmere om konklusjonene

Byggverk i utmark (rapportens kapittel 11)

- Det er etablert en rett til å beholde eksisterende gammer og enkle hytter på FeFo-grunnen i Nesseby.
 - Byggverket må være nødvendig for bruksrettshaverens øvrige utmarksbruk i Nesseby. Opphører behovet, faller retten bort.
 - Det gjelder også en rett til oppføring av nye gammer/enkle hytter for bruksrettshavere som henter en viktig del av sitt livsgrunnlag fra utmarka.
 - Utnyttelse av retten til å oppføre nye byggverk forutsetter at festekontrakt inngås med FeFo (som i hvert enkelt tilfelle må vurdere om vilkårene er oppfylt).
 - Kommisjonens vurderinger gjelder kun forholdet mellom FeFo som grunneier og vedkommende rettighetshaver til byggverk.
 - Plan- og bygningsmyndighetenes og andre relevante myndigheter må vurdere saken/søknad om oppføring på vanlig måte.

Oppsummering rettslig grunnlag

- Lokal sedvanerett/alders tids bruk når det gjelder kollektive rettigheter (rettsgrunnlagene blir noe over i hverandre)
- Hevd når det gjelder de individuelle rettsdannelsene
- ILO 169 gir ikke rom for andre konklusjoner enn det som følger av den internrettslige rettsgrunnlagene
 - Artikkel 14: Skal gjennomføres en grundig kartlegging i samsvar med gjeldende intern rett, men gir ikke føringer for resultatet.
 - Kravet i art 14 (1) om “dominerende” bruk er ikke ulikt kravet om “eksklusiv” bruk for å erverve eiendomsrett ved bruk i alders tid (ikke krav om absolutt eksklusivitet ved alders tids bruk).
 - Verken reindriftens eller fastboende bruk oppfyller vilkårene for eiendomserverv (fastboende har heller ikke krevd det). Men begge har en sterk bruksrett, jf. ILO art. 14 (1) annet punktum.

Enstemmighet/dissenser

Rapporten er enstemmig, bortsett fra på tre punkter:

- Den rettslige karakteren av lokalbefolkningens kollektive rettigheter til storviltjakt (dissens 3-2)
 - Flertallet (Gauslaa, Heggelund, Næss): retten har grunnlag i finnmarksloven. Mindretallet: (Magga, Pedersen): Også denne bruksmåten har et selvstendig rettsgrunnlag i gammel bruk.
- Den rettslige karakteren av retten til laksefiske i sjø med faststående redskap (dissens 4-1)
 - Flertallet (Gauslaa, Heggelund, Magga og Pedersen): Bruksmåten har et selvstendig rettsgrunnlag i gammel bruk. Mindretallet: (Næss): Retten har grunnlag i finnmarksloven.
- Rettighetserverv for John Georg Dikkanen/m familie (4-1)
 - Flertall (Gauslaa, Heggelund, Magga; Pedersen): Familien har ervervet rett til feste uten vilkår, men mot avgift. Mindretall (Næss): festerett ikke ervervet, må feste på vanlige vilkår.

Litt mer om dissensene

Storviltjakt

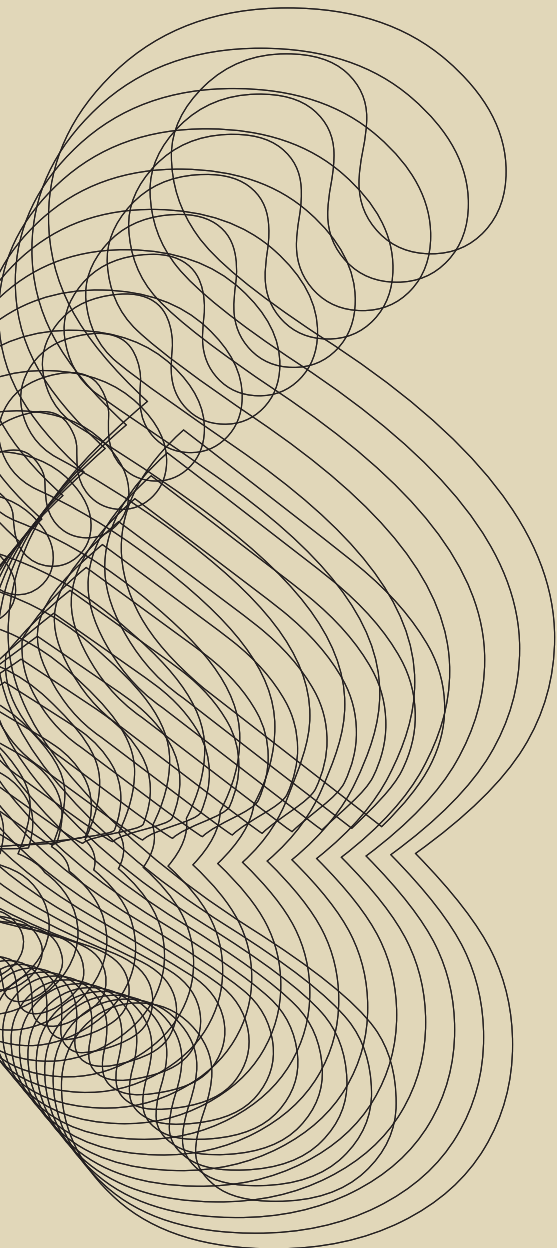
- Ulik tingsrettslig tilnærming mellom flertall og mindretall
 - Mindretall; anser storviltjakt som del av en alminnelig jaktrett av opprinnelig karakter. Flertall: Skiller mellom småviltjakt (opprinnelig rett) og storviltjakt (lovfestet rett)

Laksefiske

- Ulik bevisvurdering mellom flertall og mindretall
 - Mindretallet: antar at sjølaksefisket hadde mindre omfang før lovreguleringen i 1905 enn det flertallet har antatt.

Ikke stor praktisk forskjell mellom synspunktene

- Enighet om at lokal storviltjakt og lokalt sjølaksefiske har en beskyttelsesverdig posisjon.

Anke/overprøving

- FeFo skal etter finnmarksloven § 34 *uten ugrunnet opphold* ta stilling til kommisjonens konklusjoner, og sørge for nødvendige tinglysninger om man er enig i konklusjonene
 - Hva som er "ugrunnet opphold" beror på rapportens omfang og antall problemstillinger, men stillingtagen må forutsetningsvis skje en tid før den absolutte ankefristen utløper
- Tvister om kommisjonens konklusjoner kan bringes inn for Utmarksdomstolen for Finnmark (ikke oppnevnt) innen 13. august 2014, jf. finnmarksloven § 38
 - Tvister om konklusjoner i rapporten (eller spørsmål som ikke er realitetsbehandlet her), kan alternativt også bringes inn for de alminnelige domstolene
- Partene kan i stedet for å gjøre kommisjonens konklusjoner til gjenstand for rettslig prøving, anmode kommisjonen om å mekle, jf. finnmarksloven § 34

FINNMÁRKOKOMIŠUVDNA
FINNMARKSKOMMISJONEN

Mer informasjon

www.finnmarkskommisjonen.no

www.finnmarkskommisjonen.no

Takk for oppmerksomheten!